

Okulöncesi Çocukların Aile Temalı Resimlerinin Göstergebilimsel Analizi*

Mine Karanfil¹ & Enver Yolcu²

Özet: Araştırmanın temel amacı, okulöncesi çocukların aile temalı resimlerinin göstergebilimsel olarak incelemektir. Araştırma, 2018-2019 Eğitim-Öğretim bahar yarıyılında, Çanakkale ili merkezinden seçilen bir devlet ilköğretim okulunda eğitim gören 6 yaş (72 aylık) grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, verilerin çözümlenmesi ve amaca uygun bir derinleşme sağlanabilmesi için, 58 katılımcı içinden olasılığa dayalı örnekleme türünden basit tesadüfi örnekleme ile 5 kız ve 5 erkek toplam 10 öğrenci seçilerek oluşturulmuştur. Uygulamaya, 2013 Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Etkinlik Programı'na uygun olarak üç haftalık "Bireysel Etkinlik" planlarıyla başlanmıştır. Nitel araştırma türünden olgubilim deseni ile desenlenen araştırmanın verileri, 3 hafta süresince "Aile" ana teması altında yer alan "Misafirlerimiz Var", "Ailece Yemekteyiz" ve "Benim Güzel Odam" alt temaları ile yapılan resimler ve öğrencilerle gerçekleştirilen yapılandırılmamış görüşmeler yoluyla toplanmış ve göstergebilimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların resimlerinde öznel ve kültürel değerlere yer verdikleri; kullandıkları gösteren, gösterge ve gösterilenlerin benzerlik taşıdığı görülmüştür. Kızların resimlerinde kullandıkları gösteren, gösterge ve gösterilen üçlemeleri ile erkeklerin resimlerindeki üçlemelerin çözümlenmelerinde farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okulöncesi, Çocuk Resimleri, Resim, Sanat Eğitimi, Gösterge, Göstergebilim, Olgubilim.

Geliş Tarihi: 18.06.2021 – **Kabul Tarihi:** 01.09.2021 – **Yayın Tarihi:** 30.09.2021

DOI: 10.29329/mjer.2021.380.5

ANALYSING OF PICTURES WHICH PRE-SCHOOL CHILDREN DRAW WITH FAMILY THEMES AS SEMIOLOGICAL

Abstract: The main purpose of the research is to analyze the family-themed pictures of preschool childrens emiotically. The research was carried out on the 6-year (72-month-old) groups tudyng at a public elementary school selected from the center of Çanakkale in the 2018-2019 Spring Semester. In order to the working group to analyze the data and provide a deepening suitable for the purpose, with Simple random sampling from probability based on sampling type were created by selecting 10 students in total 5 girls and 5 boys from within 58 participants. The implementation started with three-week (Individual Activity) plans in accordance with the 2013 Ministry of National Education "Preschool Activity Program". The data of the research, which was designed with the Phenomenology pattern from the qualitative research type, were collected through the sub-

* Bu çalışma, birinci yazarın " Okul öncesi çocuklarının farklı temalarla yaptıkları resimlerin göstergebilimsel olarak incelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

¹ **Mine Karanfil**, Expert, Görsel Sanatlar Öğretmeni

² **Enver Yolcu**, Assist. Prof. Dr., Division of Art Education, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Correspondence: enver yolcu@gmail.com

themes of "We Have Guests", "We Eat with Family" and "My Beautiful Room" under the main theme of the family and unstructured interviews with students and analyzed by semiotic analysis technique. As a result of the research, it is stated that children include subjective and cultural values in their paintings; it has been observed that the indicative, indicators and indicated used show similarities. It has been observed that there are differences in the analysis of the trilogy in the pictures of the boys and the indicative, indicators and indicated in the pictures of the girls.

Keywords: Preschool, Children's Pictures, Painting, Art Education, Sign, Semiotics, Semantics.

GİRİŞ

Gelişim, bir süreklilik olup biyolojik ve çevresel etkilere bağlı olarak, insan davranışlarında ya da düşüncede, zaman içinde meydana gelen değişimlerdir (San-Bayhan ve Artan, 2005). Bu değişimlerin bir ifadesi olarak gelişim; büyüme, olgunlaşma, durgunluk ve çöküşü kapsayan, yaşam boyu devam eden bir olgudur (Sevimay-Özer, ve Özer, 2009, s. 8). Gelişim sürecindeki bir çocukta yeteneklerin gelişimi için her yetenin olgunlaşma zamanının bilinmesi, senkronizasyon sağlama açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda, çocukta bir davranışın geliştirilebilmesi için yeterli *büyüme ve olgunlaşma* düzeyine ulaşmış ve *öğrenmeye hazır olması* gerekir.

Mercan'a (2018, s. 26) göre, birey gelişim sürecinde, hem fiziksel-psikomotor, zihinsel-bilişsel, sosyal-duygusal ve davranışsal olarak hem de kişilik ve vicdan-ahlak yönünden değişir ve gelişir. Çocukların tüm bu alanlardaki değişim ve gelişim süreçlerinde çocuk resimlerinin de önemli bir katkısı vardır. Çocuklar kullandıkları dilsel olmayan, kendi zihin dünyası ile dış dünyaları arasındaki bağı, resim yolu ile kurmaktadır. Okul öncesi dönemdeki çocuklar sanat eğitimi yoluyla; farklılıkların ve benzerliklerin farkına varmakta, görsel belleklerini geliştirmekte, renkleri, biçimleri, dokuları tanımakta, hayal gücünü kullanmayı, düşündüklerini planlamayı, uygulamayı ve sonuçlandırmayı öğrenmektedir. Yapmış olduğu resimlerde kendi davranışlarının ve kendi yeteneğinin izleri görülür. Nesneye belli anlamlar yükleyebilir, ortaya çıkardığı sanat eseriyle düşünsel boyutta kendini ifade etmeyi geliştirebilir, yaratıcı düşünme ve davranmayı öğrenebilir (Abacı, 2000; Darıca, 1994'denAkt: Dinçer, Demiriz ve Şimşek; 2003, s. 50-63).

Çocuk resmi, çocuğun kendi duygu ve düşüncelerinin bir ürünü olduğu için özellikle okul öncesi dönemde çok önemlidir; çocuk sözle ifade edemediği birçok kavramı resim yolu ile anlatabilir. Fikir ve düşüncelerini kâğıda aktarır, düşüncelerini kâğıt üzerinde şekillendirir. Başka bir söylemle resim yapma, çocuğun kendisini ifade etmesine olanak sağlar. Çocuk, çevreden edindiği izlenimleri, deneyimleri, davranışları resimde gösterir. Çocuğa resim yapması için olanak tanındığında, ona çok özel şeyler yapabilmesi için fırsat verilmiş olur.

Çocuk çizimleri bilişsel, gelişimsel, insancıl yaklaşımları, psikodinamik ve bağlanma kuramlarını kapsayan geniş bir teorik perspektifte yorumlanmaktadır. Bu teorik bakış açılarının altında

yatan hipotez, çocuğun deneyimlerinin ve iç dünyasının bilişsel temsilleri aracılığıyla resimlere yansıtılabildiğidir (Pianta ve Longmaid, 1999). Bu süreçte çocuklarla kurulan iletişim önemlidir ve resim, çocuklarla kurulan iletişim yollarından birisi olarak bilinmektedir. Çocukları tanımada ve değerlendirmede, gelişim özellikleri gereği özellikle okul öncesi dönem çocuklarında bu iletişim yoluna sıkça başvurulur. Çocukların iletişim aracı olarak kullandıkları sanat dili, sözsüz ifadeler ya da görsel simgeler iletişimi güçlü ve canlı hale getirir. Bu iletişimde, sanatsal üretimlerinin arka planında yer alan anlamın algılanması için göstergebilimden yararlanılır. Göstergebilim aracılığı ile çocukların resimlerindeki ifadelerin ne amaçla kullanıldığı anlamlandırmak mümkündür. Dilsel olmayan iletişim biçimlerinin bir bilimi olan göstergebilim, doğal dili de içerisinde barındıran çok sayıda iletişim biçimlerinin genel bir birimi olarak tasarlanmıştır (Guiraud, 1994). Dilbilimsel çalışmalarla ortaya çıkan göstergebilim, göstergelerle kurulan bir söylemi gözlemlemeyi, betimlemeyi ve çözümlemeyi amaçlar. Bundan dolayı toplum yaşamı içinde, anlamlı bir bütün oluşturan dizgeler göstergebilimin alanına girer. Göstergebilim yöntemi temelinde; çocuğun gelişim sürecinde beliren yaratıcılığın tespiti ve geliştirilmesinde, sanat eğitiminin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesinde kullanılır. Sanat eserinde yer alan göstergeler başlı başına bir özerkliğe sahiptir. Bir resmin göstergeleri, resim alanının içinde yer verilen nesnelerin, birimlerin ele alınış şekli ile ilintilidir. Bu göstergeler soyut ya da somut biçimlerde olabilir. Eğitim alanında çok yaygın olmayan göstergebilimsel yöntem, sanat üretimleri üzerinden çocuğun anlamlandırma ve kavramlaştırma yönelimlerini tespit etmekte önemli rol oynar (Akdiş, 2013, s. 1). Pierce'e (2000) göre; Göstergesi olmayan bir düşünce algılanamaz, algılanamayan bir düşünce var olamaz.

Çağdaş göstergebilimin kuruluşu 20. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Çağdaş anlamdaki göstergebilimin temelleri, birbirinden habersiz olarak ABD'li felsefeci, mantıkçı ve matematikçi Charles Sanders Peirce (1839-1914) ile İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure (1857-1913) tarafından atılmıştır (Rıfat, 2009, s. 30). Tarih boyunca gerek semioloji, gerekse semiotic ya da farklı isimler adı altında bu alanı çalışan birçok düşünür olmuştur. Fakat buradaki önemli nokta göstergebilimi diğerlerinden ayırmak ve kendine özgü bir yöntem geliştirip, bunu kabul etmektir. Buna dayanarak, işaretlerin işlevleri hakkında çalışan ilk filozof Peirce'tir. Ancak modern düşüncede dilsel işaretlerin tam anlamıyla bilimsel ilk analizini Saussure geliştirmiştir (Coward ve Ellis, 1985, s. 49). Bu iki önemli bilim insanı çağdaş göstergebilimin kurucuları olarak bilinmektedir.

Peirce'in göstergelere verdiği örnekler çok geniş bir sınıfa içermektedir. Ses tonu, birinin kullandığı bir koku, gerçek bir nesne ya da olay, bir kural, bir resim, desen, fotoğraf, duman, bulut, sözcükler, simgeler; terimler, önermeler, çıkarımlar, bunların hepsi birer göstergeyi oluşturmaktadır (Aysever, 2004'ten akt. Çulha, 2011, s. 416). Peirce göstergeleri ikon (icon), simge (index) ve belirti (symbol) olmak üzere üçe ayırmıştır (Kecheng, 2000, s. 13; Uluyağcı, 2007, s. 217). Peirce gösterge sürecinin iletişimsel ve sosyal boyutunu incelerken temel amacı, dünyayı anlamlandırmaya

çalışmaktadır. Peirce'e göre; *"Bir gösterge bir kişi için, herhangi bir şeyin yerini, herhangi bir bakımdan ya da herhangi bir sıfatla tutan şeydir."* (Peirce, 2000, s. 242)

Dilbilimci Saussure ise, göstergelerin (sözcükler) diğer göstergeler ile aralarında kurdukları bağ ilişkisini incelemiştir. Dildeki kavramları gösterilen, kavramları oluşturan sesleri gösteren, bunların tamamını da gösterge olarak görmektedir. Gösterge, temelde, bir temsil etme, yerini tutma, işlemi gerçekleştirir. Saussure, kavramın tam olarak nasıl oluştuğu ve neyin yerini tuttuğu ile fazla ilgilenmez. Bu durum dilin dışında gerçekleşen zihinsel ya da deneysel bir işlem olduğu için, bunu araştırmayı dilbilimcilerin işi olarak görmez. Bu yüzden Saussure, kendi araştırma sınırlarını çizer ve dilin içinde kalır (Akerson, 2005, s. 93-94). Saussure'un göstergebilim şemasında yer alan gösteren, Peirce'in şemasında yer alan nesne-biçim ile aynı anlama gelmekte olup maddi ve duyuşsal bir özellik taşır. Saussure'un gösterilen, Peirce'in ise yorum olarak ele aldığı kavram ise, anlamsal bir değer taşımaktadır. Başka bir ifadeyle; göstergebilimin öğeleri olan gösteren (nesne-biçim) somut bir ifadeyle anlatım boyutunu ele alırken, gösterilen (yorum) soyut bir anlatımla içerik boyutunu oluşturmaktadır. Saussure (1998)'a göre gösterge, bir gösteren ile gösterilenin birleşmesinden oluşan bir bütündür.

Alanyazında göstergebilime ilişkin çeşitli araştırmalara rastlanmakla birlikte konuyla ilişkili olarak yapılan eğitimsel araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Karikatür (Koz, 2007), tiyatro (Çöğür, 2007), hukuk (Uzun, 2006), sosyoloji gibi çoğu alanda araştırma yöntemi olarak kullanıldığı görülen göstergebilim üzerinde özellikle edebiyat, Türkçe ve dilbilim alanında (Yazıcı, 2007; Yaylagül, 2009; Andrews, 2007; Çetinkaya, 2006; Moore, 1998; Bargad, 1990) birçok çalışma vardır. İngiliz dili ve edebiyatı alanında (Çelik, 2020; Yanya, 2020; Kalelioğlu, 2018), görsel sanatlar alanında (Özmutlu, 2009; Hancı, 2008; Sezen, 2007; Burunsuz, 2007), sahne ve görüntü sanatları alanında (İnankul, 2019; Türk, 2019; Palaz, 2019) ile iletişim bilimleri ve reklamcılık alanında (Makas, 2019; Yurdakoş, 2019; Tıngır, 2019; Özcan, 2007; Göçmen, 2016; İmançer ve Özel, 1999) yoğunlaşan araştırmalara rastlanmaktadır. Eğitim ve öğretim alanına yönelik olarak alanyazında ilköğretim ve orta öğretim öğrencileri üzerinde yapılan ve öğretim boyutunu ele alan çalışmalardan göstergebilim çalışmalarına ise çok daha sınırlı sayıda rastlanmaktadır. Söz konusu çalışmalardan da Türkçe eğitime ilişkin yapılan çalışmaların ders kitaplarında yer alan öykülerin göstergebilimsel olarak incelenmesi (Demir, 2008; Demir, 2007), Peter Bichsel'in çocuk hikâyeleri adlı yapıtındaki eğitsel kavramların göstergebilimsel çözümlemesi (Çakır, 2015) üzerinde yoğunlaştığı söylenilebilir. Görsel sanatlar eğitime ilişkin olarak ise Türkcan'ın (2012) araştırmasında öğrencilerin yazdıkları şiirler ve resimler üzerinde göstergebilimsel analiz yapılmış ve öğrenciler ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler sağlanarak elde edilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin şiirlerinde ve resimlerinde kullandıkları gösterge, gösteren ve gösterilenlerin benzerlik taşıdığı, daha çok toplumsal kabul görmeye vurgu yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bayav'ın (2006) araştırmasında, ilköğretim öğrencilerine verilen

kavramlara ilişkin çizilen resimlerin göstergebilimsel analizi yapılmış ve öğretmenlerin göstergebilime ilişkin görüşleri alınarak konuya ilişkin detaylı bir bilgiye sahip olmadıkları sonucuna varılmıştır.

Söz konusu sınırlı çalışmalarda okulöncesi öğrencileri üzerine öğretim boyutu açısından ele alan çalışmaların eksikliği nedeni ile bu araştırmaya gereksinim duyulmuştur. Bu araştırmanın, okulöncesi düzeyde yapılabilecek çalışmalara ışık tutabileceği söylenebilir. Çalışma okul öncesi çocuklarının göstergebilimsel verileri hem resimsel hem de sözlü anlatım biçiminde iki yönlü olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda çocukların resimlerinin arka planında yatan anlamlar göstergebilim yoluyla ortaya çıkartılırken, çocuklar ile yapılan görüşmelerde elde edilen verilerle bütünleştirilmiştir. Çalışmada yer alan ürünler ve çocuklarla yapılan görüşmeler, Saussure'un göstergebilim şemasında yer alan gösterge, gösteren ve gösterilen üçlemesine göre incelenerek tablolştırılmıştır. Bu araştırmanın amacı, okul öncesi çocuklarının aile temasıyla ilgili çizdikleri resimlerin göstergebilimsel olarak irdelenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

Okulöncesi dönem çocuklarının resimlerinde;

- a) Aile teması ve alt temaları bakımından göstergebilimsel düzeyleri nelerdir?
- b) Aile teması ve alt temaları bakımından göstergebilimsel düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılıklar göstermekte midir?

Okul öncesi çocuklarının aile ana temalı üç alt temada yaptıkları resimler ve resimler üzerinde gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla çocukların iç dünyaları ve yakın çevreleri ile aralarında kurdukları bağa ilişkin algılarının göstergebilimsel yöntem ile ortaya konulacak olması, eğitimciler için yol gösterici nitelik taşıyacağı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırma, aile ana teması ve alt temalarıyla çocukların aile içi ve yakın çevresi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarması açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda, araştırmada öğrencilerin resimlerinin göstergebilimsel olarak yapılan analizleri ve görüşmeleri, öğretmenlerin eğitim-öğretim tekniklerinin çeşitlilik kazanması ve öğrencilerini tanıma, anlamlandırma açısından da önem arz etmektedir.

YÖNTEM

Nitel araştırma türünden bir araştırma olan bu çalışmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim, "insanların yaşamış olduğu üstü kapalı kalmış deneyimleri ortaya çıkarmayı hedefler." (Sanders, 1982, s. 354) Diğer taraftan olgubilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan analizlerde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için olgular üzerinde görüşmeler yapılır. Yapılan görüşmelerin araştırmacılara sunduğu etkileşim ve esneklik yoluyla irdelene özelliklerinin kullanılması gerekmektedir. Görüşme sürecinde araştırmacı ile birey arasında güven ve empatiye dayalı bir etkileşim ortamının oluşturulabilmesi; bireylerin kendilerinin bile daha önce farkında olmadıkları, ya

da üzerinde fazla düşünmedikleri yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarabilmede önemli bir yer tutar (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 78).

Ancak nitel araştırmanın doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koyulmayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011'den akt. Akgün ve Ergül, 2015, s. 213). Fakat bir olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler ve açıklamalar yaşantılar ortaya çıkarabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005'ten akt. Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013, s. 20).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada çalışma grubu, araştırmanın desenine uygun olarak “amaçlı örnekleme” yoluyla belirlenmiştir. “Amaçlı örneklemin mantığı ve gücü... derinlikli çalışmalar için bilgi açısından zengin durumlar seçilmesini sağlar. Bilgi açısından zengin durumlar araştırma amacı için önem taşıyan konular hakkında araştırmacının büyük miktarda bilgi edinebileceği durumlardır...” (Patton, 2002'den akt. Yalçınoğlu, 2013, s. 59-60). Nitel araştırmalar genellikle amaçlı bir şekilde belirlenmiş az sayıda örneklerle yürütülür (Strauss ve Corbin, 2014'ten akt. Baltacı, 2018, s. 244). Çalışmanın amacına uygun olarak belirlenen Çanakkale ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir devlet okulunun anasınıfında öğrenim gören 6 yaş grubu toplam 58 öğrenci (26 kız, 32 erkek) hedef kitle olarak seçilmiştir. Hazırlanan öğretim programı bu 58 öğrenciye uygulanmıştır.

Uygulama tüm öğrenciler üzerinde yapılmış, ancak çalışma grubu olarak 10 öğrenci belirlenmiştir. Bunun nedeni, mevcut öğrenim ortamını bölmeden her zamanki sürece uygun bir ortamda, gerçekçi bir ders ortamı yaratmak; böylece katılımcı çocuklar resimlerini yaparlarken yapay bir ortam hissinden uzak tutulmaları düşünülmüştür. Verilerin çözümlenmesi ve amaca uygun bir derinleşme sağlanabilmesi için; 58 katılımcı içinden olasılığa dayalı örnekleme türlerinden birisi olan, basit tesadüfi örnekleme ile 5 kız ve 5 erkek toplam 10 öğrenci seçilerek analize dâhil edilmiştir. Olgubilim çalışmalarında derinlemesine veri toplanıp, deneyimlenen olgu detayları ile çalışıldığı için çalışmaya dâhil edilecek katılımcı sayısı genellikle 10 kişi civarındadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006'dan akt. Aydın, 2015, s. 300).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri; 2018-2019 Eğitim ve Öğretim yılının ikinci dönemi, 27 Şubat- 24 Nisan tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma, Çanakkale il merkezinde bulunan bir devlet ilköğretim okulu bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Çocukların yaş grupları ve yıl boyunca uygulanan etkinlik planları göz önünde bulundurularak 3 haftalık sanatsal etkinlik planları hazırlanıp gerekli izinler alınmıştır. Etkinlik kapsamında yapılacak çalışmada aile ana teması altında da üç alt tema belirlenmiştir. Ana tema ve alt temaların belirlenmesinde, çocuğun yakın çevresi ile dış dünyaya verdiği tepkileri dikkate alınmıştır. Çocuğun gelişimini destekleyen, hayata sağlam adımlar atmasında en önemli rol oynayan birim olduğu düşünüldüğü için, ana tema olarak aile temasına yer

verilmiştir. “Aile” temasının alt temalarını, “Misafirlerimiz var”, “Ailece yemekteyiz” ve “Benim güzel odam” temaları oluşturmaktadır.

Etkinliklerin tümünde teknik olarak yağlı pastel boya kullanılmıştır. Bu tekniğe uygun düşecek resim yüzeyi olarak da renkli fon kartonları seçilmiştir. Etkinlikler sırasında kullanılacak renkli fon kartonlarının renk seçimi çocuklara bırakılmış, kendi istekleri doğrultusunda seçim yaparak çalışmışlardır. Her etkinlikte 25 x 35 cm. boyutlarındaki renkli fon kartonları kullanılmıştır. Çalışmasını bitiren her öğrenci ile yaptıkları resimleri hakkında yapılandırılmamış görüşme yöntemiyle görüşmeler yapılmıştır. Kayıt izni alınarak yapılan görüşmelerde; öğrencilerin yaptıkları resimlere ilişkin algı, deneyim, bilgi ve görüşlerinin hangi tür göstergeler aracılığı ile ifade ettiklerini belirlemede destek olmuştur.

Araştırmanın verileri, Saussure’un göstergebilimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Buna göre verilerin analizi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, aile ana teması ve alt temaları ile ilgili hazırlanan 3 haftalık eğitim programı kapsamında, öğrencilerle her hafta bir ders süresi içerisinde seçilen konular hakkında sırasıyla konuşulmuştur. Daha sonra kendilerine verilen 25 x 35cm. boyutlarındaki renkli fon kartonları masanın üzerine yerleştirilmiş ve sırasıyla her öğrencinin istediği rengi seçmesi istenmiştir. Kâğıtlarını seçen çocuklar yerlerine geçmiş, kendilerine dağıtılan yağlı pastel boyalarla, üzerinde konuştukları konu hakkında resim yapmaları istenmiştir. İkinci aşama olarak, resimlerini bitiren çocuklar sırasıyla sadece öğretmen ve çocuğun bulunduğu bir ortamda, çocuktan resmini anlatması istenmiştir.

Bazı çocuklar anlatmakta çekingenlik gösterdikleri için, çocukları ortama alıştırma amaçlı konuşma süresinde resimlerini betimlemeye iten, anlık gelişen sorular sorularak çocuğun resmini betimlemesinde cesaretlendirilmiştir. Görüşme sırasında gerçekleştirilen bütün konuşmalar ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ayrıca, süreç içerisinde çocukların her konu hakkında resimlerini yapıp yapmadıklarını gözlemleyebilmek için, çocukların sınıf listelerinde kodlamalar yaparak, her çocuğun konu üzerindeki ses kayıt sırasına listede yer verilmiştir. Sonrasında her çocuğun kod isminin bulunduğu dosyasında 3 resmi de yer almıştır (her çocuk için bu işlem tekrarlanmıştır).

Analizin üçüncü aşamasında ise, çocukların çizdikleri resimler, çocukların ses kayıtlarından bağımsız olarak betimlenmiştir. Sonrasında, Saussure’un göstergebilimsel şemasındaki “gösteren, gösterge ve gösterilen” üçlemesi analizin ana gövdesini oluşturmuştur. Resimlerin göstergebilimsel analizinde, çocuklarla yapılan yapılandırılmamış görüşmelerdeki ifadeleri dikkate alınarak, çizimlerinin hangi anlama denk geldiği belirlenmiştir. Çocuk resimlerindeki işaretler, çizgiler, kombinasyonlar ve renk gibi özellikler, onları anlamada önemli katkılar sunmuştur.

BULGULARVE YORUM

Araştırmanın bulguları; “Aile” ana teması altında yer alan “Misafirlerimiz var”, “Ailece yemekteyiz” ve “Benim güzel odam” alt temalarından yapılan resimlerin göstergebilimsel çözümlenmeleriyle oluşturulmuştur. 5 kız, 5 erkekten oluşan çalışma grubundaki çocukların yukarıda belirtilen 3 alt temada çizdiği 30 resim “gösteren”, “gösterge” ve “gösterilen” üzerinden analiz edilerek bulgulara ulaşılmıştır.

Aile Ana Temalı Resimlerin Göstergebilimsel Çözümlemesi

Dünyaya gelen bir çocuğun (sosyal, duygusal, bedensel, zihinsel ve kişiliğinin) sağlıklı bir şekilde gelişim gösterebilmesi; sevgi dolu sıcak bir aile ortamında yetişmesiyle sağlanabilir. Bu nedenle ailenin çocuğun gelişiminde önemli bir role sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bundan hareketle, çocukların aile ana teması altında yaptıkları resimler hakkında görüşmeler ve bu görüşmeler doğrultusunda göstergebilimsel analizler gerçekleştirilmiş ve tablolaştırılmıştır. Aşağıda buna ilişkin bir kız bir erkek olmak üzere her alt temadan (Misafirlerimiz Var, Ailece Yemekteyiz, Benim Güzel Odam) birer resim örneğinin analizleri ve tablolarına yer verilmiştir.

Alt Tema-1: “Misafirlerimiz Var”

Çocuğun gelişiminde, aile bireylerinin yakın çevresi ile iletişiminin çocuğun gelişiminde dolaylı olarak bir rolü olduğu düşünüldüğü için; “Misafirlerimiz var” konulu hazırlanan sanatsal etkinlik planı üzerinde çocuklarla konuşulmuş ve konu ile ilgili resim yapmaları istenmiştir. “Misafirlerimiz var” alt temalı resimlerin bulguları, kız ve erkek cinsiyet değişkenine dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1 “Misafirlerimiz Var” alt temalı resimlerin göstergebilimsel çözümlenmesi ve cinsiyet değişkenine göre dağılımı (K: Kız, E: Erkek)

Öğrenci	Alt Temalar	Gösteren	Gösterge	Gösterilen
K1		İnsan 1	Misafir çocuğu	Oyun oynamak
		İnsan 2	Misafir	Sohbet
		İnsan 3	Ev sahibi	Sohbet
		İnsan 4	Çocuk	Oyun oynamak
		Besin maddesi	Çay	İkram
		Nesne 1	Koltuk	Ev eşyası
		Nesne 2	Televizyon	Ev eşyası
		Nesne 3	Bardak	Mutfak aleti
		Mekân	Ev	Yaşam
K2	“Misafirlerimiz var”	İnsan 1	Ev sahibi	Hazırlık
		İnsan 2	Ev sahibi	Hazırlık
		İnsan 3	Ev sahibi	Hazırlık
		İnsan 4	Komşu (Misafir)	Mutluluk
		İnsan 5	Komşu (Misafir)	Mutluluk
		Nesne 1	Televizyon	Ev eşyası
		Nesne 2	Kumanda	Ev eşyası
		Nesne 3	B. çerçeve	Ev eşyası
		Nesne 4	K. çerçeve	Ev eşyası
		Besin maddesi 1	Kurabiye	Ağırlama kültürü
		Besin maddesi 2	Çay	Ağırlama kültürü
		Mekân	Ev	Yaşam

K3	İnsan 1	Misafir	Mutluluk
	Hava olayı	Gökkuşağı	Sevgi
	Nesne 1	Çocuk oyuncuğu	Oyun oynamak
	Nesne 2	Yıldız	Süs
	Nesne 3	Bayrak	Süs
	Mekân 1	Bahçe	Oyun alanı
K4	Mekân 2	Ev	Yaşam
	İnsan 1	Anne	Duygusal bağ
	İnsan 2	Çocuk	Duygusal bağ
	İnsan 3	Çocuk	Duygusal bağ
	Besin maddesi	Tatlı	İkramlık
	Nesne 1	Zil	Dikkat
K5	Nesne 2	Fırın	Mutfak malzemesi
	Mekân	Gökyüzü	Merak
	İnsan 1	Misafir	Şaşkınlık
	İnsan 2	Misafir	Sevinç
	Besin maddesi 1	Börek	İkramlık
	Besin maddesi 2	Pasta	İkramlık
E1	Besin maddesi 3	Çay	İkramlık
	Nesne 1	Masa	Ev eşyası
	Nesne 2	Sandalye	Ev eşyası
	Nesne 3	Sehpa	Ev eşyası
	Mekân	Ev	Yaşam
	İnsan 1	Baba	Ev sahibi
E2	İnsan 2	Anne	Misafir
	İnsan 3	Çocuk	Misafir
	Nesne 1	Masa	Ev eşyası
	Nesne 2	Çaydanlık	Mutfak eşyası
	Nesne 3	Sandalye	Ev eşyası
	Araç	Araba	Ulaşım
E3	Mekân	Ev	Baba evi
	İnsan 1	Misafir	Sohbet-muhabbet
	İnsan 2	Ev sahibi	Ağırlama
	Besin maddesi 1	Hamburger	İkramlık
	Besin maddesi 2	Çay	İkramlık
	Nesne 1	Kalp	Mutluluk
E4	Nesne 2	Bayrak	Simge
	Araç	Araba	Ulaşım
	Mekân	Ev	Yaşam
	İnsan 1	Misafir	Mutluluk
	İnsan 2	Misafir	Mutluluk
	İnsan 3	Misafir	Mutluluk
E5	İnsan 4	Misafir	Mutluluk
	İnsan 5	Misafir	Mutluluk
	İnsan 6	Misafir	Mutluluk
	İnsan 7	Ev sahibi	Hazırlık
	Mekân	Ev	Yaşam
	İnsan 1	Ev sahibi	Sohbet-muhabbet
E5	İnsan 2	Ev sahibi	Sohbet-muhabbet
	İnsan 3	Misafir	Sohbet-muhabbet
	İnsan 4	Misafir	Sohbet- muhabbet
	Mekân	Ev	Yaşam

Tablo 1'e göre, verilen konu gereği her öğrencinin resminde misafirler, ev sahibi ve bazı resimlerde kendileri de yer almaktadır. Çocukların resimlerinde misafir olarak gördükleri; komşuları, anneleri, babaları ve arkadaşlarıdır. Resimlerde ev sahibinin misafir geleceği için hazırlıklar yaptığı ve

misafirlerine ikramda buldukları görülmektedir. Ağırhama kültürümüzde yer alan ikramda bulunmalara ek olarak, misafirlerimizle sohbet ve muhabbetlere de yoğun olarak yer verilmiştir. Çocukların “Misafirlerimiz Var” temalı resimlerinde mekân göstereninin göstergeleri; %98 ev, %1 bahçe ve %1 gökyüzü olarak görülmektedir. Mekân göstereninin göstergesinin %99 ev olarak görülmesi; Türk kültürümüzdeki misafir ağırhamaın genelde evlerinde gerçekleştiği, %1 bahçe olarak görülmesi; misafirlerin çocukları ve ev sahibinin çocukları ile vakit geçirdikleri ortak alan olduğu, %1 gökyüzü olarak görülmesi ise, resimlerinde gökyüzüne duyduğu merakın yaratıcılığı ile resminde bütünlemesi sonucu ortaya çıktığı söylenebilir.

Yapılan resimlerden hareketle çocuklar evlerine gelen misafirlerin bazen haberli bazen de habersiz geldiklerini belirtmişlerdir. Misafirlerin çocukları ile gelmeleri, ev sahipliği yapan çocukları çoğunlukla mutlu etmiştir. Mutluluklarının nedeni ise; çocukların ebeveynleri, misafir olan ebeveynlerle ilgilenirken, çocukların kendi yaş grubu ile eğlenmesi ve oyunlar oynayarak güzel vakit geçirme isteğinden kaynaklanmaktadır.

10 katılımcı çocuğun 3'er resminden toplam 30 resmine yer vermenin kapsam gereği zorluğundan hareketle, aşağıda her alt temaya ait yaptırılan resimlerden sadece 1 kız ve 1 erkek çocuğun resimlerine, genel bulgular dikkate alınarak yer verilmiştir.

Örnek Resim 1. K2 öğrencisinin “Misafirlerimiz Var” alt temalı resmi

Tablo 2: K2 öğrencisinin “Misafirlerimiz Var” alt temalı resminin göstergebilimsel çözümlemesi

Öğrenci	Alt tema	Gösteren	Gösterge	Gösterilen
K2	Misafirlerimiz var	İnsan 1	Ev sahibi	Hazırlık
		İnsan 2	Ev sahibi	Hazırlık
		İnsan 3	Ev sahibi	Hazırlık
		İnsan 4	Komşu (Misafir)	Mutluluk
		İnsan 5	Komşu (Misafir)	Mutluluk
		Nesne 1	Televizyon	Ev eşyası
		Nesne 2	Kumanda	Ev eşyası
		Nesne 3	B. çerçeve	Ev eşyası
		Nesne 4	K. çerçeve	Ev eşyası
		Besin maddesi 1	Kurabiye	Ağırhama kültürü
		Besin maddesi 2	Çay	Ağırhama kültürü
Mekân	Ev	Yaşam		

Örnek Resim 1 incelendiğinde; solda ve sağda duvarda asılı iki tablo ortada televizyon, ön planda solda bir kadın figürü, ortada ayakta iki insan figürü ve sağ yanda yine iki insan figürü yer alıyor. İkili gruplar halinde gösterilen figürlerden sağdakiler, soldakilere ikramda buldukları anlaşılmaktadır. Sol alt köşede yer alan koyu lekenin neyi anlattığı net olarak anlaşılamamaktadır.

K2 öğrencisiyle yapılan görüşmede, öğrenci; “Misafirlerimiz Var” konulu resmine ilişkin olarak: “Şimdi burada komşular gelmişti onlara ikram veriyorlar, bu ev sahibi, bu ev sahibi, bu da ev sahibi, bu ikisi de komşuları. Buradaki televizyon buradaki de televizyon kumandası sinyal veriyor, buradaki minik, buradaki de büyük bir çerçeve. Bu kurabiye ikram ediyor, bu da çay ikram ediyor. Bir şeyler içip, konuşuyorlar. Misafir komşumuz filan, misafirlerimiz geldiğinde bir şeyler ikram etmezsek ayıp olur, çünkü onlarda bize bir şeyler ikram ediyorlar. Bazen bize misafirler sürpriz yapıyorlar, çocukları ile beraber geldiklerinde mutlu oluyorum. Çocukları yoksa mutsuz oluyorum ama yine de kendime oyalanacak bir şey buluyorum” demiştir.

Tablo 2’ye ilişkin olarak; K2 öğrencisi resminde; ağırlama kültürünü, aile fertlerinin hepsinin evde olduğu bir zamanda gelen misafirlere sunduğu ikramlarda göstermiştir. Aksi takdirde ayıplanacağını düşünerek bu durumu resminde sergilemiştir. Ayrıca gelen misafirlerin çocuklarının da olduğu zamanlar, ev sahipliği yapan çocuğun, yalnız kalmayacağı için mutlu olduğunu yapılan görüşmede dile getirmiştir.

Örnek Resim 2. E5 öğrencisinin “Misafirlerimiz Var” alt temalı resmi

Tablo 3: E5 öğrencisinin “Misafirlerimiz Var” alt temalı resminin göstergebilimsel çözümlemesi

Öğrenci	Alt tema	Gösteren	Gösterge	Gösterilen
E5	Misafirlerimiz var	İnsan 1	Ev sahibi	Sohbet- muhabbet
		İnsan 2	Ev sahibi	Sohbet- muhabbet
		İnsan 3	Misafir	Sohbet- muhabbet
		İnsan 4	Misafir	Sohbet- muhabbet
		Mekân	Ev	Yaşam

Resim 2 incelendiğinde; misafirlerin kapıda karşılandığı, evin hem içi hem dışı birlikte gösterilerek çocukların saydamlık ve tamamlama özelliğinin açık biçimde yansıtıldığı görülmektedir. Çocukla yapılan görüşme sırasında, “burası salon, burası çay ve kahve içme yeri” ifadeleri, bu durumu açık biçimde göstermektedir.

E5 öğrencisiyle yapılan görüşmede, öğrenci; “Misafirlerimiz Var” konulu resmine ilişkin olarak: “Şurada annem ve babam misafirlerle konuşuyor, bende misafirlerin çocuklarıyla oyun oynuyorum. Şurada çiçek var, dışarıda güneş parıl parıl parlıyor. Misafirlerimizin çocukları yoksa yalnız hissediyorum kendimi, misafirlik güzel bir şey. Çünkü çocukları ile oynuyorum” demiştir.

Resim 2’de, soldaki iki kişi ile anne ve babanın misafirler ile sohbet ederken, sağdaki iki kişi ile ise kendisini ve misafirlerin çocuklarını oyun oynuyorken çizilmiştir. Güneş, görüşme sırasında ifade edilen “dışarıda güneş parıl parıl parlıyor” ifadesi düşünüldüğünde, güzel güneşli bir günde misafirlerinin geldiğini ve mutluluğunu yansıtmaya olarak değerlendirilebilir.

Alt Tema-2: “Ailece Yemekteyiz”

Yemek yemek, çocuğun aile hayatında, yakın çevresinde ve hayatını sürdürebilmesi için zorunlu ihtiyaçlardan olmasının yanı sıra, aile ile yenilen yemek, çocuğun gelişiminde sağlıklı bir ilerleme gösterebilmesi için de önemlidir. Bu nedenle aile ana teması altında “Ailece Yemekteyiz” konulu hazırlanan sanatsal etkinlik planı üzerinde çocuklarla konuşulmuş ve bu konu ile ilgili resim yapımları istenmiştir.

Tablo 4’te, çalışma grubundaki çocukların yaptıkları “Ailece yemekteyiz” alt temalı resimlerin göstergebilimsel çözümlemesi ve cinsiyet değişkenine göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4 “Ailece Yemekteyiz” alt temalı resimlerin göstergebilimsel çözümlemesi ve cinsiyet değişkenine göre dağılımı (K: Kız, E: Erkek)

Öğrenci	Alt temalar	Gösteren	Gösterge	Gösterilen
K1	“Ailece yemekteyiz”	İnsan 1	Anne	Eğlence
		İnsan 2	Teyze	Eğlence
		İnsan 3	Dede	Eğlence
		İnsan 4	Çocuk(kendisi)	Eğlence
		İnsan 5	Kardeş	Eğlence
		Hayvan	Kedi	Hayvan sevgisi
		Besin maddesi 1	Salata	İkram
		Besin maddesi 2	Meyve suyu	İkram
		Nesne 1	Masa	Ev eşyası
		Nesne 2	Sandalye	Ev eşyası
		Nesne 3	Vazo	Ev eşyası
		Nesne 4	Tabak	Mutfak eşyası
		Nesne 5	Kalp	Süsleme
		Nesne 6	Balon	Süsleme
Mekân	Ev	Yaşam		
K2	“Ailece yemekteyiz”	İnsan 1	Çocuk(kendisi)	Birliktelik
		İnsan 2	Anne	Birliktelik
		İnsan 3	Baba	Birliktelik
		Besin maddesi	Patates	İkram
		Nesne 1	Sandalye	Ev eşyası
		Nesne 2	Masa	Ev eşyası
		Nesne 3	Dolap	Ev eşyası
		Mekân	Ev	Yaşam
K3	“Ailece yemekteyiz”	İnsan 1	Çocuk (kendisi)	Bağlılık
		İnsan 2	Anne	Sevgi
		Mekân 1	Restoran	Yemek yeme yeri
		Mekân 2	Ev	Yaşam
K4	“Ailece yemekteyiz”	İnsan 1	Çocuk (kendisi)	Birliktelik
		İnsan 2	Anne	Birliktelik
		İnsan 3	Baba	Birliktelik

	Besin maddesi 1	Reçel	İkram
	Besin maddesi 2	Bal	İkram
	Besin maddesi 3	Börek	İkram
	Nesne 1	Gardırop	Ev eşyası
	Nesne 2	Çiçek	Süs
	Nesne 3	Masa	Ev eşyası
	Nesne 4	Sandalye	Ev eşyası
	Nesne 5	Tabak	Mutfak eşyası
	Nesne 6	Lamba	Ev eşyası
	Mekân	Ev	Yaşam
	İnsan 1	Abi	Birliktelik
	İnsan 2	Anne	Birliktelik
	İnsan 3	Baba	Birliktelik
	İnsan 4	Çocuk (kendisi)	Birliktelik
K5	Nesne 1	Tencere	Mutfak malzemesi
	Nesne 2	Tablolar	Ev eşyası
	Nesne 3	Masa	Ev eşyası
	Nesne 4	Sandalye	Ev eşyası
	Besin maddesi 1	Yumurta	Vazgeçilmez
	Hayvan	Kuşlar	Hayvan sevgisi
	Mekân	Ev	Yaşam
	İnsan 1	Baba	Ev sahibi
E1	İnsan 2	Anne	Misafir
	İnsan 3	Çocuk(kendisi)	Misafir
	Mekân	Çadır	Eğlence
	İnsan 1	Misafir	Sohbet-muhabbet
	İnsan 2	Misafir	Sohbet-muhabbet
	İnsan 3	Misafir	Sohbet-muhabbet
E2	İnsan 4	Ev sahibi	Ağırlama
	İnsan 5	Ev sahibi	Mutluluk
	İnsan 6	Ev sahibi	Mutluluk
	Besin maddesi 1	Yemek	İkramlık
	Mekân	Ev	Yaşam
	İnsan 1	Teyze	Birliktelik
	İnsan 2	Öğretmen	Birliktelik
	İnsan 3	Çocuk	Birliktelik
	İnsan 4	Arkadaş	Birliktelik
	İnsan 5	Arkadaş	Birliktelik
	İnsan 6	Arkadaş	Birliktelik
	İnsan 7	Arkadaş	Birliktelik
	İnsan 8	Arkadaş	Birliktelik
E3	Besin maddesi	Yemek	Gereksinim
	Nesne 1	Masa	Mutfak eşyası
	Nesne 2	Sandalye	Oturma yeri
	Mekân	Okul	Birliktelik
	İnsan 1	Anne	Birliktelik
	İnsan 2	Kardeş	Birliktelik
	İnsan 3	Çocuk(kendisi)	Birliktelik
E4	Hayvan	Kuş	Hayvan sevgisi
	Nesne 1	Akvaryum	Ev eşyası
	Nesne 2	Masa	Ev eşyası
	Nesne 3	Sandalye	Ev eşyası
	Mekân	Ev	Yaşam
	İnsan 1	Anne	Misafir
	İnsan 2	Baba	Misafir
	İnsan 3	Çocuk (kendisi)	Misafir
E5	İnsan 4	Abi	Misafir
	Nesne 1	Masa	Ev eşyası
	Nesne 2	Sandalye	Ev eşyası
	Mekân	Ev	Misafir mekânı

Tablo 4'e göre, "Ailece yemekteyiz" alt temalı resimlerde, kız ve erkeklerin resimlerinde yer alan gösteren, gösterge ve gösterilenlerde çoğunlukla benzerlikler görülmektedir. Tabloya bakıldığında her çocuğun resminde birden fazla insan gösterenine rastlanmakta olup, insan

göstereninin göstergesi olarak, yakın çevre ile birliktelik, eğlence ve sohbet-muhabbet gösterilmek istenmiştir. Resimlerde mekân göstereni olarak çocukların %80'i 'yaşam' ve aileleri ile yemek yedikleri alan olarak 'ev' göstergesini resmetmiştir. Bu bulgunun nedeni olarak, samimi duygularının yaşandığı ve içtenliğin ön planda olduğu bir yer olarak evi düşündükleri söylenebilir. Çocuk için evin önemi büyüktür. Ev, çocuğun gözünde güvenliğin, birlikteliğin, içtenliğin bir yansımasıdır. Çocukların resimlerinde çoğunlukla yemeğe beraber oturdukları insan göstereniyle birliktelik, sevgi, eğlence, bağlılık ve sohbet-muhabbeti gösterilmek istenmiştir. Kullandıkları nesnelere, günlük hayatta her evde bulunan nesnelere, resimleri bütünlemek amaçlı kullanılmıştır. Çocuğun ailesi içinde kabul ettiği kişiler olarak başta çocuğun ebeveynleri olmak üzere, akrabaları, arkadaşları ve öğretmeni de yer almıştır. Öğretmenini de aile bireylerinin içerisinde alması, okulun da bir aile gibi görünmesinin bir yansıması olduğunu söylemek mümkündür.

Örnek Resim 3. K5 öğrencisinin “Ailece Yemekteyiz” alt temalı resmi

Tablo 5: K5 öğrencisinin “Ailece Yemekteyiz” göstergibilimsel çözümlemesi

Öğrenci	Alt tema	Gösteren	Gösterge	Gösterilen
K5	Ailece yemekteyiz	İnsan 1	Abi	Birliktelik
		İnsan 2	Anne	Birliktelik
		İnsan 3	Baba	Birliktelik
		İnsan 4	Çocuk (kendisi)	Birliktelik
		Nesne 1	Tencere	Mutfak malzemesi
		Nesne 2	Tablolar	Ev eşyası
		Nesne 3	Masa	Ev eşyası
		Nesne 4	Sandalye	Ev eşyası
		Besin maddesi 1	Yumurta	Vazgeçilmez
		Hayvan	Kuşlar	Hayvan sevgisi
		Mekân	Ev	Yaşam

Örnek Resim 3 incelendiğinde; sağda ve solda duvarda asılı iki tablo ortada televizyon, ön planda masada oturmuş yemek yiyen üç kişi ve sağ tarafta bir insan figürü yer almaktadır. Resmin en solunda kafeste iki kuş görülmektedir. Resimde masa etrafında oturan insan figürlerinin duruşları, ayaktaki insan figürünün yüzünün yandan çizilmiş olduğu için, tek gözünün resmedilmesi; çocuğun sanatsal gelişimi açısından olumlu yönde gelişimini yansıttığı söylenebilir.

K5 öğrencisiyle yapılan görüşmede öğrenci, “Ailece Yemekteyiz” konulu resmine ilişkin olarak; “Bizim evdeyiz, abim, annem, babam ve ben yumurta yiyoruz çünkü sabah kahvaltısında. Bu

da tencere, bunlar kuşlarımız bizim iki tane kuşumuz var, bunlar da tablolar. Yemek yerken elimizi yıkamaya, ağızımızı açık tutmamaya, çatal bıçak düşürmemeye, ellerimizle yemek yemeye, çatal düştüğü zaman alıp onunla tekrar yemek yememeliyiz çünkü mikrop kapabiliriz, bunların hepsi görgü kuralıdır. Görgü kuralları da saygı duyduğumuz bir kuraldır” demiştir.

Tablo 5’e ilişkin olarak; K5 öğrencisi resminde, soldaki kafeste bulunan kuşlar, hayvan sevgisinin olduğu bir ailede yaşadığını gösteriyor. Aile fertlerinin beraber aynı masa etrafında toplanıp yemek yemelerinden duydukları birlikteliği, mutluluğu; yüzlerindeki ifadelerden anlayabiliyoruz. Konuya ilişkin olarak, çocuk; aile fertleriyle beraber geçirdikleri mutlu sabah kahvaltısını resmetmiştir.

Örnek Resim 4. E3 öğrencisinin “Ailece Yemekteyiz” alt temalı resmi

Tablo 6: E3 öğrencisinin “Ailece Yemekteyiz” göstergebilimsel çözümlemesi

Öğrenci	Alt tema	Gösteren	Gösterge	Gösterilen
E3	Ailece yemekteyiz	İnsan 1	Teyze	Birliktelik
		İnsan 2	Öğretmen	Birliktelik
		İnsan 3	Çocuk(kendisi)	Birliktelik
		İnsan 4	Arkadaş	Birliktelik
		İnsan 5	Arkadaş	Birliktelik
		İnsan 6	Arkadaş	Birliktelik
		İnsan 7	Arkadaş	Birliktelik
		İnsan 8	Arkadaş	Birliktelik
		Besin maddesi	Yemek	Gereksinim
		Nesne 1	Masa	Mutfak eşyası
		Nesne 2	Sandalye	Oturma yeri
Mekân	Okul	Birliktelik		

Örnek Resim 4 incelendiğinde; resmin ortasında çizilen siyah zikzaklar iki tatlı bir binayı ifade etmektedir. Birinci katta birisi resmin sol alt köşesinde diğer üç insan figürü de sağ alt köşede ve önlerinde de masa yer almaktadır. Üst katında ise dört insan figürü ve onların önünde de masa bulunmaktadır. Resmin sağ orta kısımda yuvarlak yeşil ve beyaz ile çizilmiş yuvarlağın ne olduğuna öğrenci ile yapılan görüşmede “burada da denizlerde aşı şeyler var ya şemsiye o var” olduğu öğrenilmiştir.

E3 öğrencisiyle yapılan görüşmede, öğrenci; “Ailece Yemekteyiz” konulu resmine ilişkin olarak: “Burada tabak var, burada Hacer teyze bulaşıkları yıkıyor, bizde yemek yiyoruz. Bunlar

tabaklar ve burada da denizlerde aslı şeyler var ya şemsiye o var buradan üst kata çıkıyorsun bu kapı buraya açılıyor burada öğretmenim var, burada da arkadaşlarım var. Bu da bayrak bizim Atatürk bayrağımız, bunlar da zincirler, zincirler; yukarı tutuyor. Yemek yerken çok konuşmamalıyız, konuşursak kilo alabiliriz, yemek yerken ağızımızı karşıımızdaki kişilere göstermemeliyiz çok çirkin bir davranış” demiştir.

Tablo 6’ya ilişkin olarak; E3 öğrencisi resminde; çocuk arkadaşlarıyla beraber okulda yemek yediklerini resmetmiştir. Bu durumdan yola çıkarak, çocuğun arkadaşlarını, öğretmenini ve okuldaki iletişim içerisinde olduğu bireyleri ailesinin bir parçası olarak kabul ettiğini, “Ailece Yemekteyiz” konusu altında resmederek göstermiştir.

Alt Tema-3: “Benim Güzel Odam”

Tüm çocuklar için, kendilerine ayrılan odaları (özel alan) değerli ve önemlidir. Bunun sebebi; çocukların bu alan içerisinde özgürce hareket edebilmeleri, oyun oynamaları ve kendilerini rahat hissetmeleridir. Aynı zamanda, diğer aile bireylerinin odalarının olduğu gibi çocuklarında odalarının olması, ailenin bir bireyi olduğunun somut olarak göstermektedir. Her çocuğun kendine ait odalarının olması, çocukların gelişimi için önemlidir. Bu sebeple; aile ana temasının son alt teması olan benim güzel odam konusu ile hazırlanan sanatsal etkinlik planı doğrultusunda, çocuklarla konu üzerinde konuşulmuş ve resim yapmaları istenmiştir.

Tablo 7’de, çalışma grubundaki çocukların yaptıkları “Benim Güzel Odam” alt temalı resimlerin göstergebilimsel çözümlemesi ve cinsiyet değişkenine göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 7 Aile Ana Teması Altında “Benim Güzel Odam” alt temalı resimlerin göstergebilimsel çözümlemesi ve cinsiyet değişkenine göre dağılımı (K: Kız, E: Erkek)

Öğrenci	Alt Temalar	Gösteren	Gösterge	Gösterilen
K1		İnsan	Çocuk(kendisi)	Mutluluk
		Nesne 1	Çalışma masası	Ev eşyası
		Nesne 2	Yatak	Kendi/Rahatlık
		Nesne 3	Işıklar	Süs
		Mekân 1	Çadır	Oyuncak eşya
		Mekân 2	Oda	Özel alan
K2	“Benim güzel odam”	Nesne 1	Yatak	Kendi/Rahatlık
		Nesne 2	Çerçeve	Ev eşyası
		Nesne 3	Lamba	Aydınlatma
		Nesne 4	Koltuk	Rahatlama
		Simge 1	Gülen yüzlü kalp	Mutluluk
		Mekân	Oda	Özel alan
K3		İnsan	Çocuk(kendisi)	Heyecan
		Nesne 1	Yatak	Kendi/Rahatlık
		Nesne 2	Gardırop	Ev eşyası
		Nesne 3	Kıyafet dolabı	Ev eşyası
		Nesne 4	Çekiç	Ev eşyası
		Nesne 5	Oyuncak evi	Oyuncak
K4		Mekân	Oda	Özel alan
		İnsan 1	Arkadaş	Sevgi
		İnsan 2	Çocuk(kendisi)	Mutluluk
		Nesne 1	Yatak	Çocuk yatağı
		Nesne2	Yatak	Abla yatağı
		Nesne 3	Perde	Gizlilik
Nesne 4	Gardırop	Ev eşyası		

	Nesne 5	Tekerlek sandalye	Zorunlu gereksinim
	Mekân	Oda	Özel alan
K5	Nesne 1	Dolap	Kıyafet dolabı
	Nesne 2	Şahinli saat	Zaman
	Nesne 3	Etekler	Kıyafetler
	Nesne 4	Yatak	Kendi/Rahatlık
	Nesne 5	Ayna	Görsel güzellik
	Nesne 6	Dünya	Coğrafi maket
	Mekân	Oda	Özel alan
E1	İnsan	Çocuk(kendisi)	Eğlence
	Nesne 1	Kapı	Gizli geçide engel
	Nesne 2	Lamba	Aydınlatma
	Nesne 3	Yatak	Kendi/Rahatlık
	Nesne 4	Yorgan	Isınma
	Nesne 5	Halı	Geçidi saklayan nesne
	Mekân	Oda	Özel alan
E2	İnsan 1	Anne	Birliktelik
	İnsan 2	Baba	Birliktelik
	İnsan 3	Çocuk(kendisi)	Birliktelik
	İnsan 4	Teyze	Birliktelik
	Mekân	Ev	Yaşam
E3	İnsan	Çocuk(kendisi)	Mutluluk
	Nesne 1	Yatak	Kendi/Rahatlık
	Nesne 2	Işık	Aydınlatma
	Nesne 3	Kitaplık	Bilgi kaynağı
	Nesne 4	Bilgisayar	Bilgi erişim
	Mekân	Oda	Özel alan
E4	Nesne 1	Dolap	Kıyafet dolabı
	Nesne 2	Beşik	Kardeş/Rahatlık
	Nesne 3	Oyuncaklar	Oyun oynama
	Nesne 4	Kıyafetler	Giyinme gereksinimi
	Nesne 5	Çoraplar	Giyinme gereksinimi
	Nesne 6	Yatak	Kendi/Rahatlık
	Mekân	Oda	Özel alan
E5	İnsan 1	Baba	Birliktelik
	İnsan 2	Abi	Birliktelik
	İnsan 3	Çocuk(kendisi)	Birliktelik
	Nesne 1	Top	Oyuncak
	Nesne 2	Araba	Oyuncak
	Nesne 3	Bilgisayar	Mutluluk
	Besin maddesi	Hamburger	Mutluluk
	Mekân	Oda	Özel alan

Tablo 7'ye incelendiğinde, çocukların “Benim Güzel Odam” alt temalı resimlerin; %99’unda mekân gösterenini oda göstergesi olarak resmederken, yalnızca bir çocuğun resminde mekân göstereni ile ev göstergesi resmedilmiştir. Mekân göstereni ile ev göstergesini kullanan çocuğun, kendi odasının olmasına rağmen, resminde tamamlama ve saydamlık özelliğini kullanarak evin bütün odalarını, içinde aile bireyleri ile resmetmiştir. Bu durumdan yola çıkarak; ev içerisinde aile bireylerinin tamamı varsa, bir bütündür ve anlamlıdır mesajını vermeye çalıştığı söylenebilir. Çocukların resimlerde kullandığı insan göstereni ile gösterilmek istenen; mutluluk, heyecan, sevgi ve birlikteliktir. Gösterilenlerden yola çıkarak, çocukların odalarında zaman geçirmekten zevk aldıkları sonucuna varabiliriz. Her çocuk için odası, özel alanı olduğu için önemlidir.

Örnek Resim 5. K5 öğrencisinin “Benim Güzel Odam” alt temalı resmi

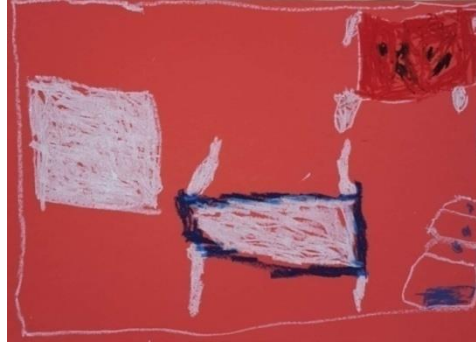
Tablo 8: K5 öğrencisinin “Benim Güzel Odam” göstergebilimsel çözümlemesi

Öğrenci	Alt tema	Gösteren	Gösterge	Gösterilen
K5	Benim güzel odam	Nesne 1	Dolap	Kıyafet dolabı
		Nesne 2	Şahinli saat	Zaman
		Nesne 3	Etekler	Kıyafetler
		Nesne 4	Yatak	Kendi/Rahatlık
		Nesne 5	Ayna	Görsel güzellik
		Nesne 6	Dünya	Coğrafi maket
		Mekân	Oda	Özel alan

Örnek Resim 5 incelendiğinde, resmin sağındaki sarı başlıklı, pembe uzun düz alan yatak olarak düşünülebilir. Resmin tam ortasında beş gözlü dolabın yer aldığı varsayılmaktadır. Onun hemen solunda üst üste çizilmiş kare şekil masa üzerinde aynayı andırmaktadır. Hemen solundaki ise yine üç gözlü bir dolap olabileceği düşünülmektedir. Resmin sağ üst kısmında duvarda asılı olan bir portre resmi olduğu anlaşılmaktadır. Hemen resmin sağ üst köşesinde beyaz boyalı tavanda asılı lamba olduğu varsayılmaktadır.

K5 öğrencisiyle yapılan görüşmede, öğrenci; “Benim Güzel Odam” konulu resmine ilişkin olarak: “Kıyafet dolabım, bu şahinli saatim, bu üç tanesi eteğim. Bu pembe olan yatağım, bu saçlarımı tararken oturduğum komidinin aynalı, bizim iki tane dünyam var yuvarlak prize takınca dünya renk değiştiriyor ben odama girdiğimde önce ödevlerimi yapıyorum. Daha sonra oyun oynuyorum, odamı seviyorum” demiştir.

Tablo 8’e ilişkin olarak; K5 öğrencisi resminde; odasının kendisine özel bir alan olarak gördüğünü ifade etmek için kendi eşyalarını düzenli bir şekilde resmetmiştir. Yapılan görüşme sonucunda edinilen bilgilere dayanarak çocuğun odasında kendi eşyalarını istediği gibi yerleştirmesi odasında rahat ettiği sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır.

Örnek Resim 6. E4 öğrencisinin “Benim Güzel Odam” alt temalı resmi

Tablo 9: E4 öğrencisinin “Benim Güzel Odam” göstergibilimsel çözümlemesi

Öğrenci	Alt tema	Gösteren	Gösterge	Gösterilen
E4	Benim güzel odam	Nesne 1	Dolap	Kıyafet dolabı
		Nesne 2	Beşik	Kardeş/Rahatlık
		Nesne 3	Oyuncaklar	Oyun oynama
		Nesne 4	Kıyafetler	Giyinme gereksinimi
		Nesne 5	Çoraplar	Giyinme gereksinimi
		Nesne 6	Yatak	Kendi/ Rahatlık
		Mekân	Oda	Özel alan

Örnek Resim 6 incelendiğinde, resmin en sağ alt köşesinde beyaz çizgili dört bölmeli dolap olduğu düşünülebilir, onun hemen arkasındaki kırmızı üzerinde siyah noktaları olan ve resmin orta ön planında yer alan yanları mavi çizgili dört bacaklı beyaz dikdörtgen şekillerin yatak olduğunu anlayabiliriz. Çocuk yatak olarak çizdiği şeklin dört bacağına da görünüyör olarak çizmesi, çocuğun çizdiğinin anlaşılamayacağı kaygısından kaynaklanarak, çocuk resimlerinde düzleme özelliğini kullanmıştır. Fakat en solda görülen beyaz lekenin ne anlama geldiği bilinmemektedir.

E4 öğrencisiyle yapılan görüşmede, öğrenci; “Benim Güzel Odam” konulu resmine ilişkin olarak: “*Bu dolabım, bu kardeşimin beşiği, bu oyuncaklarım, kıyafetlerinin ve benim çoraplarımın yeri, bu benim yatağım, biz odamızda rahat ediyoruz, çünkü sessiz ve rahat oynadığımız yer orası olduğu için*” demiştir.

Tablo 9’a ilişkin olarak; E4 öğrencisi resminde; çocuk, odasında mutlu olduğunu ve mutlu olmasının sebebi olarak; odasının, kendisine ayrılan özel bir alan olduğunu ve özgürce oyunlar oynayabileceğini düşünerek, bu durumu resminde yansıtmıştır.

Tablo 10 Aile Teması Altında Üç Alt Temada Kız ve Erkek Çocuklarının Yaptıkları Resimlerde Gösterenlerin, Göstergelerin ve Gösterilenlerin Rakamsal Dağılımı

Gösteren	Cinsiyet	f	Gösterge	f	%	Gösterilen	Toplam
İnsan	Kız (n=5)	36	Misafir	7	0,19	Sohbet, Mutluluk, Şaşkınlık, Sevinç. Sohbet, Hazırlık	88
			Ev sahibi	4	0,11		
			Çocuk (Kendisi)	11	0,30	Oyun oynamak, Duygusal bağ,	
			Anne	6	0,16	Misafir,	
			Baba	3	0,08	Mutluluk	
			Abi	1	0,02	Birliktelik	
			Kardeş	1	0,02	Birliktelik Birliktelik	
	Akraba	2	0,05	Eğlence, Birliktelik			
	Öğretmen	0	0	-			
	Arkadaş	1	0,02	Birliktelik			
	Erkek (n=5)	52	Misafir	13	0,25	Sohbet, Mutluluk, Şaşkınlık, Sevinç. Sohbet, Hazırlık	
			Ev sahibi	8	0,15		
			Çocuk (Kendisi)	10	0,19	Oyun oynamak, Duygusal bağ,	
			Anne	5	0,09	Misafir,	
Baba			5	0,09	Mutluluk		
Abi			2	0,03	Birliktelik		
Kardeş			1	0,01	Birliktelik Birliktelik		
Akraba	2	0,03	Eğlence, Birliktelik				
Öğretmen	1	0,01	Birliktelik				
Arkadaş	5	0,09	Birliktelik				
Besin maddesi	Kız (n=5)	14	Salata	1	0,07	İkram, Gereksinim, Vazgeçilmez, Mutluluk, Ağırlama kültürü	19
			Reçel	1	0,07		
			Bal	1	0,07		
			Börek	2	0,14		
			Çay	3	0,21		
	Yumurta	1	0,07				
	Meyve suyu	1	0,07				
	Patates	1	0,07				
	Pasta	1	0,07				
	Tatlı	1	0,07				
Kurabiye	1	0,07					
Erkek (n=5)	5	Çay	2	0,14			
		Yemek	1	0,07			
		Hamburger	2	0,14			
Kız (n=5)	16	Oda	5	0,31	Özel alan	31	
		Ev	9	0,56			
		Gökyüzü	1	0,06	Yaşam		

			Çadır	1	0,06				
	Erkek (n=5)	15	Oda	4	0,26	Birliktelik			
			Ev	10	0,66				
			Okul	1	0,06	Merak			
Araç	Kız (n=5)	0	Araba	0	0	Ulaşım	2		
	Erkek (n=5)	2		2	1				
Hayvan	Kız (n=5)	2	Kuş	2	1	Hayvan sevgisi	3		
	Erkek (n=5)	1		1	1				
Simge	Kız (n=5)	1	Gülen yüzlü kalp	1	1	Mutluluk	1		
	Erkek (n=5)	0		0	0				
Nesne	Kız (n=5)	56	Ayna	1	0,01	Ev eşyası	89		
			Saat	1	0,01	Zaman			
			Dünya	1	0,01	Coğrafi maket			
			Perde	1	0,01	Gizlilik			
			Çiçek	1	0,01	Süsleme			
			Balon	1	0,01	Süsleme			
			Vazo	1	0,01	Ev eşyası			
			Yıldız	1	0,01	Süs			
			Çekiç	1	0,01	Ev eşyası			
			Tablolar	1	0,01	Ev eşyası			
			Sehpa	1	0,01	Ev eşyası			
			Zil	1	0,01	Dikkat			
			Kumanda	1	0,01	Ev eşyası			
			Koltuk	2	0,03	Ev eşyası			
			Masa	6	0,10	Ev eşyası			
			Sandalye	5	0,08	Ev eşyası			
			Yatak	6	0,10	Rahatlık			
			Dolap	6	0,10	Kıyafet toplamak			
			Oyuncak	2	0,03	Oyun oynamak			
			Lamba	2	0,03	Aydınlatma			
			Işık	1	0,01	Aydınlatma			
			Kıyafet	1	0,01	Giyim eşyası			
			Kalp	1	0,01	Mutluluk			
			Bayrak	1	0,01	Süs			
			Televizyon	2	0,03	Ev eşyası			
			Çerçeve	3	0,05	Ev eşyası			
			Tabak	2	0,03	Mutfak eşyası			
			Tencere	1	0,01	Mutfak eşyası			
			Fırın	1	0,01	Mutfak eşyası			
			Bardak	1	0,01	Mutfak eşyası			
			Erkek (n=5)	33	Beşik	1		0,03	Kardeş, rahatlık
					Kitaplık	1		0,03	Bilgi kaynağı
					Kapı	1		0,03	Gizli geçite engel
Yorgan	1	0,03			Isınma				
Halı	1	0,03			Geçidi saklayan nesne				

Akvaryum	1	0,03	Ev eşyası
Masa	5	0,15	Ev eşyası
Sandalye	5	0,15	Ev eşyası
Yatak	3	0,09	Rahatlık
Dolap	1	0,03	Ev eşyası, kıyafet toplamak
Oyuncaklar	3	0,09	Oyun oynamak
Lamba	1	0,03	Aydınlatma
Işık	1	0,03	Aydınlatma
Kıyafetler	2	0,06	Giyim eşyası
Bilgisayar	2	0,06	Bilgi erişim
Kalp	1	0,03	Mutluluk
Bayrak	1	0,03	Süs
Çaydanlık	2	0,06	Mutfak eşyası

Tablo 10’da görüldüğü üzere 5’i kız 5’i erkek olmak üzere toplam 10 öğrencinin yapmış olduğu “Aile” temalı 30 resimde; kullanmış oldukları gösterge, gösteren ve gösterilenlerde kız ve erkeklerde çoğunlukla benzerlikler görülmekle birlikte, farklılıklara da rastlanmaktadır.

İnsan göstereninde kızlarda ve erkeklerde sohbet, mutluluk, birliktelik ve eğlence olarak gösterilenlerde herhangi bir farklılığa rastlanılmamaktadır. Besin maddesi gösterenine bakıldığında, kızlarda ve erkeklerde bir farklılık gözlemlenmiştir. Kızların resimlerinde kullandıkları gösteren olarak besin maddelerinin sayısı 14 iken, erkeklerin resimlerinde kullandıkları gösteren olarak besin maddelerinin sayısı 5’tir. Kızların resimlerinde kullandıkları besin maddesi göstereninin göstergelerinin çeşitliliği, erkeklerin resimlerinde kullandıkları besin maddesi göstereninin göstergelerinden %50’lik orandan daha fazladır. Bu farklılığa yönelik olarak; erkek çocuklarına oranla ince motor becerilerinde daha iyi olduklarını; kız çocuklarının daha çok anne ile yakın ilişki içerisinde olması, anneyi rol model olarak alması sonucu meydana geldiği yorumu yapılabilir. Gözlenen bu farka rağmen, kızların ve erkeklerin kullandıkları göstergeler ile gösterilmek istenenler aynıdır.

Araç gösterenine bakıldığında, kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir. Tablo 10’a baktığımızda araç göstereni erkeklerde kullanım miktarı 4 iken, kızlarda hiç görülmemektedir. Bu duruma ilişkili olarak, erkek çocuklarının, babalarına daha yakın oldukları ya da rol model olarak babalarını aldıkları için, araç gösterenini kızlara oranla erkeklerde daha çok görüldüğü yorumu yapılabilir. Hayvan göstereninde, kızların resimlerinde 2 iken, erkeklerin resimlerinde 1 kez gözlemlenmektedir. Bu oran sonucunda, erkeklerin kızlara oranla daha az hayvan sever oldukları düşünülebilirken, kızların ve erkeklerin resimlerinden kullandıkları hayvan göstergeleri ile gösterilmek istenen hayvan sevgisi olarak aynı olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca okul öncesi dönemde çocukların hayvanlara karşı olumlu bir tutum sergiledikleri ve evlerinde hayvan beslemek istedikleri de yapılan çalışmalarda görülmektedir (Kızıldaş, 2017, s. 400). Venger’in Psikolojik resim testleri adlı çalışmasında, birçok çocuğun sahip oldukları evcil hayvanların ailenin bir üyesi olarak çizdiklerinden bahsetmiştir (Venger, 2007’den akt. Kızıldaş, 2017, s. 400).

Son olarak, resimlerdeki nesne göstereninin kullanımına bakıldığında ise, kızların ve erkeklerin resimlerinde kullanılan nesne göstergeleri, yapılan resimlerdeki kullanılan mekân ile ilişkilendirilmiştir. Kızların resimlerinde kullandıkları nesne göstereni ile erkeklerin resimlerinde kullandıkları nesne gösterenleri arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Kızların resimlerinde 57 nesne göstergesi kullanırken, erkeklerin resimlerinde 36 nesne göstergesi kullanmıştır. Bu farklılık bize, kızların resimlerinde kendilerini ifade edebilmeleri için daha fazla nesne göstereni kullanma gereksinimi hissederken, erkekler kızlara oranla ne anlatmak istediklerini ifade etmekte zorluk çekmedikleri için daha az nesne göstereni kullandıkları söylenebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Okul öncesi çocuklarının “Aile” ana temasına ilişkin konularla yaptıkları resimlerin göstergebilimsel analizinin gerçekleştirildiği bu çalışmada, öğrencilerin resimlerinde kullandıkları nesnelere ve resimleri üzerinde yapılan yapılandırılmamış görüşmeler sonucunda elde edilen veriler Saussure’un göstergebilimsel şemasında yer alan “gösterge, gösteren ve gösterilen” sınıflandırmasına göre incelenmiştir. Böylece çocuktan bağımsız bir yorum yapmaktan kaçınılmıştır. Buna göre çocukların resimlerinde en çok kullandıkları gösterenler; insan, besin maddesi, mekân, araç, hayvan ve nesnedir. İnsan göstereninin göstergeleri; misafir, ev sahibi, çocuk (kendisi), anne, baba, abi, akraba, kardeş, öğretmen, arkadaş ile gösterildiği analiz edilmiştir. Bu gösterge ve gösterenlerin gösterilenleri ise mutluluk, sevinç, ikramda bulunma ve ağırlama kültürüdür. Çocuklar kendileri ile resimleri üzerinde yapılan görüşmelerde misafiri, öğretmen ve arkadaş olarak ifade etmesi, çocukların bu bireyleri aile sıcaklığı ve samimiyeti içinde algıladıkları sonucu olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, okulun aile gibi görülmesinin bir yansıması olduğunu söylemek de mümkündür.

Besin maddesi göstereninin göstergeleri; Salata, reçel, bal, börek, çay, yemek, hamburger, yumurta, meyve suyu, patates, pasta, tatlı, kurabiye olarak oldukça çeşitli besin maddelerinin ifade edilmesi, ailedeki beslenme çeşitliliğine vurgu yapıldığı izlenimi uyandırmaktadır. Ailelerin, bu yaş çocuklarının beslenmesindeki bilinçli yaklaşımlarının bunda bir rolü olduğunu K5 öğrencisi ile yapılan görüşmede elde edilen bulguya dayanarak “...Bizim evdeyiz, abim, annem, babam ve ben yumurta yiyoruz çünkü sabah kahvaltısındaız” sözlerindeki yumurtanın sabah kahvaltısı için vazgeçilmez bir besin kaynağı olduğu ifadelerinden çıkarabiliriz. Mekân göstereninin göstergeleri; oda, ev, okul ve gökyüzü olarak resmedilmiştir. Burada dikkat çeken şey, insan göstereninde olduğu gibi, aile ortamı ile okul ortamının aynı duyarlılıkta değerlendirilmesidir. Bir diğer ifadeyle okul, çocuklar için bir aile gibi algılanmaktadır. Bunun önemli değişkeninin, okulöncesi dönem çocuklarına sunulan ortamın aile sıcaklığını ve samimiyetini yaratmaması ilkesine uygun bir ortamda bulduklarını söyleyebiliriz. Araç göstereninin göstergeleri; araba, bot, tekne ve motor olarak resmedilmiştir. Bu göstergeler yalnızca erkeklerin resimlerinde görüldüğü için, erkekler babalarına daha yakın oldukları ya da rol model olarak babalarını almaları ile ilişkilendirilebilir. Nesne göstereninin göstergelerine bakıldığında ise; tabak, masa, sandalye ve dolap resmettikleri görülmüştür. Tüm

resimlerde nesne göstereninde kullanılan göstergelerin, çocukların resimlerinde kullandıkları mekânlarla ilişkilendirdiklerini söylemek mümkündür.

“Misafirlerimiz var” alt temalı yaptıkları resimlerin göstergebilimsel çözümlenmeleri sonucunda; çocukların, ev-aile yaşamlarında misafir olgusunun önemli olduğu, bu durumdan keyif aldıkları ve mutlu oldukları düşünülmektedir. K2 öğrencisi ile yapılan görüşmede elde edilen bulguya dayanarak “...bazen bize misafirler sürpriz yapıyorlar, çocukları ile beraber geldiklerinde mutlu oluyorum, çocukları yoksa mutsuz oluyorum ama yine de kendime oyalanacak bir şey buluyorum” sözlerinin bu sonucu destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Bu yaş grubu çocuklarının daha çok somut düşünmeye odaklı olması nedeniyle misafirperverliğin önemine; mutluluk, sevinç, ikramda bulunma gibi duygu ve davranışlarla vurgu yapmışlardır. Bu durum, kültürümüzde yer alan misafir ağırlama geleneğimizin ailelerden öğrencilere yerleşerek değer oluşturduğu görüşü (Özbay ve Melanlıoğlu, 2009; Türkcan ve Girmen, 2012) çalışmaları ile desteklenmektedir.

“Ailece Yemekteyiz” alt temalı yaptıkları resimlerin göstergebilimsel çözümlenmeleri sonucunda; çocukların, aile ile yemek yemenin birliktelik, mutluluk, sohbet ve duygusal bağı ortaya koydukları düşünülmektedir. Aile ile yenilen yemeğin bir gereksinim olmadığı, aksine aile bireyleri arasındaki bağı kuvvetlendirmek için bir imkân olduğu görüşünü; çocukların resimlerinde birliktelik ve mutluluk olarak gösterilen sonuçlarından ulaşabiliriz.

“Benim Güzel Odam” alt temalı yaptıkları resimlerin göstergebilimsel çözümlenmeleri sonucunda; çocukların, resimlerinde kullandıkları oda göstergesi ile gösterilmek istenenin, “özel alan” olduğu ifade edilmiştir. Çocukların özel alan olarak gösterdikleri odaları, özel alan, çocukların aile bireylerinin bir parçası olarak hissetmeleri, aidiyetin somut örneği olduğunu ve gösterilende özel alan olarak nitelendirilmiştir. Bu nitelendirilmenin sebebi ise; E4 öğrencisi ile yapılan görüşmede elde edilen ifadelerle dayanarak “...biz odamızda rahat ediyoruz, çünkü sessiz ve rahat oynadığımız yer orası olduğu için” sözleri ile kendilerine ait eşyaların yer alması, kendilerini daha rahat hissetmeleri ve özgürce oyun oynamaları olduğu söylenebilir. Üç alt temayla ilgili çözümlenmeler incelendiğinde tüm gösterge ve gösterenlerle gösterilmek istenen; şaşkınlık, sevinç, hazırlık, oyun oynamak, duygusal bağ, mutluluk, birliktelik, misafir, eğlence, ikramda bulunma, gereksinim ve özel alandır. Tüm bu gösterilenler, çocukların yaşam ve birliktelik gibi duygu ve durumların aile ile ilişkilendirdiklerini göstermektedir. Aile teması ile ilgili yapılan analizlerden elde edilen diğer bir sonuç, çocukların aile içinde mutlu ve huzurlu olduklarını resimlerinde yansıtmalarıdır.

Çocukların yaptıkları resimlerde insan öğelerinin yanı sıra doğaya özgü, insanla bütünlediği canlı cansız diğer varlıklar da bulunmaktadır. Bu da bize çocukların resimlerindeki bütün ilişkisini gösteriyor. Bu bağlamda çocukların insanı çevreyle ilişkilendirdikleri, çevrenin bir parçası olarak gördükleri düşünülmektedir (Saz, Osmanpehlivan, Demir ve Bay, 2020). Araştırma kapsamındaki çocuklar resimlerindeki kullandıkları ifadelerinde yaşadıkları çevreyle ilişkili öznel bakış açılarını

ortaya koymuşlardır. Çocukların resimlerinde kullandıkları nesnelere kendileri ve yaşadıkları çevre hakkında ipuçları taşımaktadır. Araştırmanın bu bulgusu Bayav'ın (2006), çocuk resimlerinin göstergebilimsel olarak incelenmesi üzerine yaptığı çalışmasında, göstergebilimsel çözümlenmelerin, çocuğun yakın çevresi ve yaşamı hakkında çocuğu tanıma konusunda öğretmene zengin bilgiler sunacağına ilişkin bulgusu ile uyumaktadır. Okul öncesi çocuklarının farklı temalarla yaptıkları resimleri göstergebilimsel yolla çözümlenmek ve cinsiyet değişkenlerinde farklılıklar görülüp görülmediği çalışmanın bir diğer amacıdır. Bu amaç doğrultusunda yapılan analizlerde, kız ve erkek çocuklarda anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Çocukların resimlerinin göstergebilimsel çözümlenmeleri sonucunda; *besin maddesi* göstereni, kızlarda erkeklerden daha fazla görülmektedir. *Araç* göstereni, erkeklerde kullanılırken kızlarda kullanılmamıştır. *Hayvan* göstereni, kızlarda erkeklere oranla daha fazla kullanılmıştır. *Nesne* gösterenini, kızlar erkeklere oranla daha fazla kullanmışlardır. Tüm bu sonuçlara dayanarak; besin maddesi ve hayvan göstereninin erkeklere oranla kızlarda daha fazla görünmesi, kız çocuklarının aile içerisinde daha çok annelerini rol model almalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Araç göstereninin erkek çocukların resimlerinde rastlanırken kız çocuklarının resimlerinde hiç görülmemesi, erkek çocuklarının aile içerisinde babayı rol model almalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Besin maddesi ve araç göstereninden elde edilen bu sonuçları destekler nitelikte bir çalışma bulunamadığı ve bu alanda yapılabilecek çalışmalara ışık tutabileceği söylenebilir. Ayrıca resimlerde kullanılan nesnelere erkeklere oranla kızlarda daha çok görülmesi, kız çocuklarının resimlerinde aktarmak istedikleri durum ve düşüncelerini daha fazla nesne kullanarak ifade edebildiklerini, erkek çocuklarının ise; resimlerinde anlatmak istedikleri duygu ve düşüncelerini kullandıkları nesnelere azlığı olumsuz yönde etkilemediği görülmektedir. “Aile” teması ve alt temaları altında yapılan resimlerin tamamına yönelik genele olarak aşağıdaki şu sonuçlara da ulaşılmıştır:

Çocuktan resmini yapılması istenilen konu, çocuk için olumsuz çağrışımda bulunuyorsa; çizimlerinde kullandıkları nesnelere, simgelerle, renklerle, sert çizgilerle ve resminde yer verdiği canlı veya cansız varlıkların üzerine yansıttığı ifadelerde bunu anlatmaya çalışıyorlar. Eğer resmini yapılması istenilen konu çocuk için olumlu bir çağrışımda bulunuyorsa, çocukların resimlerinde kullandıkları insan figürlerinin yüz ifadelerinde, kıyafetlerinin detaylarında ve kullandıkları renklerde görülebilmektedir.

Alanyazın incelendiğinde göstergebilim üzerine yapılan çalışmalar temelde dil alanında başlamış ve diğer alanlara yayılmıştır. Alanyazında görsel sanatlar eğitimine yönelik göstergebilimsel çalışmalar çok azdır. Sözelimi, Türkcan ve Girmen (2012)'in, “*İlköğretim öğrencilerinin şiir ve resimlerinin göstergebilimsel analizi*”, Bayav (2006)'ın, “*Resimde göstergebilim, çocuk resimlerinin göstergebilimsel çözümlenmesi (ilköğretim 8.sınıf)*” adlı çalışmaları ülkemizdeki benzer araştırmalar olarak gösterilebilir. Bu nedenle, alana yönelik önemli katkılar sunması adına, okulöncesi çocukları üzerinde göstergebilimsel analizlerin yapıldığı çalışmaların sayısının artırılması önerilebilir. Böylece

sayısal olarak belli bir birikime ulaşan nitel çalışmalar yoluyla evrendeki çocukların resimlerinin göstergebilimsel çözümlemeyle anlaşılmasına önemli katkıda bulunulabilir.

Diğer taraftan, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk resimlerini zaman zaman göstergebilimsel analiz tekniği kullanılarak analiz etmeleri, çocukların resim özellikleri ve kişilik özellikleri hakkında bilgi vermesi bakımından önemli katkılar sunabilir.

KAYNAKÇA

- Akdiş, M. (2013). *Okul öncesi çocuklarının resimsel üretimlerinin göstergebilimsel açıdan çözümlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akerson, F. E. (2005). *Göstergebilime giriş*. İstanbul: Multilingual.
- Akgün, E. ve Ergül, A. (2015). 55-74 Aylık çocukların resimlerinde aile algısının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44 (2), 209-228.
- Andrews, E. (2007). Second language teaching: A view from the right side of the brain by Marcel Danesi. *Language*, 83(2), 430-431.
- Aydın, S. (2015). Olgubilim araştırması. M. Metin (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*(ss. 288-311). Ankara: Pegem Akademi.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri Ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1). 231-274.
- Bargad, W. (1990). Poems of Saul: A semiotic approach, *Proof texts*. 10(2). 313-334.
- Bayav, D. (2006). *Resimde göstergebilim, çocuk resimlerinin göstergebilimsel çözümlenmesi* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Burunsuz, M. (2007). *Semiyolojik açıdan soyut resimde imge* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Basım). Ankara: Pegem.
- Coward, R. ve Ellis, J. (1985). *Dil ve maddecilik* (E. Tarım, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çakır, S. (2015). *Peter Bichsel'in çocuk hikâyeleri adlı yapıtındaki eğitsel kavramların göstergebilimsel çözümlemesi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Çelik, C. (2020). *Analysis of gender roles in translated children's books in turkish literary system from the perspective of semiotics of translation* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkaya, B. (2006). *Türkiye Türkçesinde mutluluk ve üzüntü göstergeleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çulha, O. (2011). Gösterge Bilim (Semiyotik) Tekniği Kullanılarak Kanada Fotoğraflarının İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 409-424.
- Çöğürçü, N. (2007). *Göstergebilimsel yöntemle Strindberg'in matmazel julie oyununun metin incelemesi ve sahne yorumu*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

- Demir, S. (2008). *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflar türkçe ders kitabındaki öykülerin metin dilbilimsel yöntemlerle incelenmesi ve bu metinlerin öğrencilerin anlama düzeylerine etkisi* (Malatya İli Örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Demir, M. (2007). *Türkçe derslerinde metin çözümlemesine Üslûpbilim açısından yaklaşım-üslup çözümlemesinin okuma-anlamaya katkısı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Diñçer, Ç., Demiriz, S. ve Şimşek, I. (2003). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin sanat etkinliklerine yaklaşımlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 129, 50-63.
- Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim*(2.Basım). (M.Yalçın, Çev.).Ankara: İmge.
- Göçmen, P. (2006). *Sanat eseri kullanılan reklamların göstergebilimsel açıdan incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hancı, H. (2008). *Göstergebilimin grafik tasarım dersi alan öğrenciler üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İmançer, D ve Özel, Z. (1999). Göstergebilimsel Çözümleme ve Pireli Örneği. *Sinemasal Dergisi*,2, 7-20
- İnankul, F. (2019). *Modernleşme bağlamında boş zamanın metalaştırılması: Ruka (El) filminin göstergebilimsel analizi* (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kalelioğlu, M. (2018). *Analysis of George Orwell's nineteeneighty-four narrative within the framework of literary semiotics theory* (Doktora tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kecheng, L. (2000). *Semiotics in information systems engineering*. New York: Cambridge University.
- Koz, K. A. (2007). *Siyasal karikatürlerde lider imajı: 1987 genel seçimleri bağlamında parti liderlerinin Türk basınında karikatürize edilişi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kızıltaş, E. (2017). 6 Yaş çocukların kendileri için uygun gördükleri hayvan metaforlarının incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 399-414.
- Makas, B. (2019). *A semiotic research upon the marketing communication of global fashion retail brands* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Mercan, C. (2018). *Ahşap oyuncakların çocuk gelişiminde yeri ve ahşap oyuncaklar için tasarım önerileri* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Moore, J. N. (1998). Street signs: Semiotic, "Romeo and Juliet", and young adult literature, *Theory Into Practice*. 37(3), 211-219.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2009). Türkçe eğitiminde deyimlerin öğretme öğrenme süreci bakımından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 181, 8-19.
- Özcan, E. (2007). *Göstergebilimsel açıdan reklam dilinin tüketim toplumuna etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Özmutlu, A. (2009). *Grafik tasarım atölye derslerinde afiş konusunun uygulama ve çözümleme süreçlerinde göstergebilimsel çözümleme yönteminin kullanımı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Peirce, C. S. (2000). *Göstergeler kuramı: göstergebilim, XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları 2 temel metinler* (E. ve S. Rıfat, Çev.). İstanbul: Om Yayınevi.

- Pianta, R. C. ve Longmaid, K. (1999). Attachment-based classifications of children's family drawings: Psychometric properties and relation with children's adjustment in kinder garten, *Journal of Clinical Child Psychology*, 28(2), 244-255.
- Palaz, B. (2019). *Türkiye'de internet dizilerinin gelişimi ekseninde fantastik dizi kavramına bir örnek: görünen adamın göstergebilimsel analizi* (Yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmit.
- Rıfat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si* (3. Basım). İstanbul: Say.
- Saussure, F. (1998). *Genel dilbilim dersleri*(B. Vardar, Çev.). İstanbul: Multilingual.
- Sanders, P. (1982). Phenomenology: A new way of viewing organizational research. *The Academy of Management Review*, 7(3), 353-360.
- Sevimay-Özer, D. ve Özer, K. (2009). *Çocuklarda motor gelişim* (6. Basım). İstanbul: Nobel.
- Sezen, E. (2007). *Plastik sanatlarda imgeye öznel yaklaşımlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- San-Bayhan, P.ve Artan, İ. (2005). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa.
- Saz, B.,Osmanpehlivan, E., Demir, İ. ve Bay, D. (2020). Okul öncesi çocuklarının çevre kirliliği algısının incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (AUJEF), 4(3), 191-215.
- Tıngır, M. (2019). *Reklamlarda masal kahramanları kullanımının göstergebilim açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Türk, R. (2019). *Yeşilay vakfının kullandığı afişlerin göstergebilim açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türkcan, B. ve Girmen, P. (2012). İlköğretim öğrencilerinin şiir ve resimlerinin göstergebilimsel analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 241-263.
- Uzun, E. (2006). *Hukukun göstergebilimsel analizi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yalçınoğlu, P.(2013). Ön hazırlıklar: Sizin için en iyi olanı yapmak. A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu (Çev. Ed.). Nitel araştırmaya giriş (37-84). Ankara: Anı.
- Yanya, S. D. (2020). *Examining the mes of trauma and discrimination in Roald Dahl's Works from the view point of semiotics of translation*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yaylagül, Ö. (2009). Divanulugati't-Türk in terms of semiology. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 690-698.
- Yazıcı, S. (2007). *Göstergebilim ve bir uygulama: kulenin anahtarı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yıldırı, A ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Basım). Ankara: Seçkin.
- Yurdakoş, P. (2019). *Tüketim toplumu kavramı üzerinden "They live" filminin göstergebilimsel analizi* (Yüksek lisans tezi). Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yolcu, E. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (2. Basım). İstanbul: Nobel.